

Raport științific pe anul 2017

Titlul proiectului: *Societăți riverane. Dinamica interacțiunii dintre cultura romană și identitățile regionale în Dacia și în Moesia Inferior (acronim RIVSOC) (Riverine societies. Dynamics of interaction between Roman culture and regional identities in Dacia and Moesia inferior)*

Numărul contractului: 63/2017

Codul proiectului: 0271

Website: <http://history.uaic.ro/research/rivsoc/>

Director de proiect: Prof.dr. Lucrețiu Bîrliba (Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași)

I. Gradul de realizare a obiectivelor proiectului

În perioada aferentă raportării actuale (2017), obiectivul proiectului a fost îndeplinit **integral**.

Obiectivul a fost:

1. Stabilirea relației dintre prezenta militară romană și societatea, cultura și economia provincială

Obiectivul a presupus îndeplinirea unor activități prevăzute în planul de cercetare, precum documentarea în ceea ce privește datele literare, epigrafice și arheologice la privind interacțiunea militari-barbari la frontierele Imperiului, în vederea creării bazei teoretice a obiectivului, apoi documentarea des pre același tip de evidențe privind interacțiunea militari-populații locale în Dacia și Moesia Inferior, precum și analizarea acestor izvoare din punct de vedere economic și cultural. O activitate importantă a constituit-o documentarea și analiza în vederea obținerii unei imagini coerente asupra populațiilor indigene din aceste provincii, precum și demersul contrastiv care urmărește evoluția acestor fenomene în cele două provincii. Am analizat rolul militarului ca un factor decisiv în emergența unui spațiu economic

pe frontiera fluvială a celor două provincii. Militarii nu sunt doar foarte activi din punct de vedere epigrafic, dar în general stimulează economia unei regiuni. În Moesia Inferior, mai ales după războaiele dacice, majoritatea trupelor fiind plasate pe frontiera dunăreană, acest spațiu a devenit extrem de dinamic nu numai din perspectiva schimburilor, dar și a stimulării unei economii locale. În Dacia, unitățile militare nu au fost plasate doar pe frontiera fluvială, de aceea din perspectiva izvoarelor epigrafice și arheologice, există un echilibru între zona de limes fluvial și interiorul provinciei. Totuși, raportată la perioada anterioară, dinaintea cuceririi romane, dinamica economiei în zona limesului fluvial dacic este vizibilă. Populația indigenă este mult mai prezentă în Moesia Inferior din punct de vedere al *epigraphic habit*, dar descoperirea unor noi inscripții și publicarea lor de către Dan Dana și Radu Zăgoreanu (Dacia N. S. 57, 2013, 145-159). Rezultatele prevăzute nu au fost ambițioase, având în vedere că în iulie s-a realizat contractarea, iar primele documentări și activități au fost realizate efectiv în septembrie. Ele au constat în publicarea unui articol într-un volum colectiv apărut la o editură internațională și a unui articol într-o revistă cotate CBCS A sau B. Aceste rezultate au fost îndeplinite **integral** și chiar depășite; vom explica imediat și cum. Articolul din volumul colectiv aparține lui L. Mihailescu-Bîrliba și R.-G. Curcă (*Military Presences in Bilingual Inscriptions from Moesia Inferior* în volumul *Mehrsprachigkeit. Vom Alten Orient bis zum Esperanto*, p. 105-112) apărut la editura Zaphon, Münster, cu an de apariție 2018, dar eticolul e în formă definitivă, incluzând paginația), iar articolul în revistă a fost publicat de L. Mihailescu-Bîrliba (*La population dans les villages situés entre Sacidava et Axiopolis*, în *Studia Antiqua et Archaeologica* 23, 2, 323-333, revistă cotată CNCS B). În pregătire, L. Mihailescu-Bîrliba și I. Dumitrache au câte un articol în volumul *Populations in the Ancient World*, care va apărea la Oxford (în colecția *British Archaeological Reports*), iar L. Mihailescu-Bîrliba (împreună cu colegul Antonio Ibba de la Universitatea din Sassari) are acceptat la publicare și în curs de apariție un articol despre un sat din Moesia Inferior (*vicus Bad---*) la prestigioasa editură vieneză Holzhausen, ca supliment al revistei *Tyche*. Atingerea rezultatelor a fost depășită prin organizarea unei conferințe naționale cu o participare internațională (Carsten Mischka de la Universitatea din Erlangen), unde au participat cu comunicări **toți** membrii proiectului; prezența altor colegi de la alte instituții și asistența

numeroasă au subliniat modul pozitiv în care a fost receptat proiectul la nivelul comunității academice și studentești. Totodată, cu acest prilej a fost prezentat public proiectul nostru, fiind lansat și site-ul proiectului. Comunicările susținute vor fi publicate (sperăm în timpul derulării proiectului la o editură prestigioasă din străinătate sau din România, în orice caz în limbi de circulație internațională). Rezultatele au fost diseminate și prin participări la congrese și conferințe internaționale (Viena, Sofia, Zagreb, a se vedea **diseminarea** rezultatelor). La sfârșitul anului, putem afirma că **toate aceste rezultate au fost livrate**.

II. Diseminarea rezultatelor

a. Articole

1. L. Mihailescu-Bîrlița, R.-G. Curcă, *Military Presences in Bilingual Inscriptions from Moesia Inferior*, în S. Fink, M. Lang, M. Schretter (eds.), *Mehrsprachigkeit. Vom Alten Orient bis zum Esperanto*, Zaphon Verlag, Münster, 2018, 105-112.
2. L. Mihailescu-Bîrlița, *La population dans les villages situés entre Sacidava et Axiopolis*, în *Studia Antiqua et Archaeologica* 23, 2, 323-333. (revistă CNCS B, Scopus și ERIH Plus)

b. Articole acceptate în volume colective la edituri internaționale

1. Lucrețiu Mihailescu-Bîrlița, Antonio Ibba, *Vicus Bad[---]: la contribution de l'épigraphie à la reconstruction du tissu socio-culturel d'un village de la Moesia Inferior (Ier-IIIe siècle ap. J.-Ch.)*, in F. Mitthof, Th. Pantzer (eds.), *Proceedings of the 3rd Conference on Roman Danubian Provinces*, Holzhausen Verlag, Wien.
2. L. Mihailescu-Bîrlița, *The professions of private slaves in Moesia Inferior. The epigraphic evidence*, in R. Varga, G. Cupcea (eds.), *People of the Ancient world*. Oxford.
3. I. Dumitrache, *Occupational titles in Roman textile trade*, in R. Varga, G. Cupcea (eds.), *People of the Ancient world*. Oxford.

c. Lucrări prezentate la manifestări științifice internaționale

1. Lucrețiu Mihailescu-Bîrlița, Topolog: the epigraphic and the archaeological record in the northern countryside of the Roman province Moesia inferior, XV Congressus Internationalis Epigraphiae Graecae et Latinae, Viena, august 2017. (<https://epicongr2017.univie.ac.at/en/programme/posters/>)
2. Lucrețiu Mihailescu-Bîrlița, Soldați provenind din mediul rural al Moesiei Inferior în armata romană. Studiu preliminar, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017 (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-Iasi-2017-program.pdf>)
3. Ioan Piso, Colonia Sarmizegetusa, prima comunitate romană din Dacia, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017.
4. Marius Alexianu, Dubla realitate a Dunării la Ovidiu, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-Iasi-2017-program.pdf>)
5. Rada Varga, Annamaria-Izabella Pászint, Economie de schimb în provinciile riverane: analiză a mobilității negustorilor, - Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-Iasi-2017-program.pdf>)

6. Iulia Dumitrache, “Cupido augendi pecuniam”. Negustori pe lângă armata romană, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-lasi-2017-program.pdf>)
7. Roxana-Gabriela Curcă, Code-switching: formă de exprimare a identității lingvistice în Moesia Inferior, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-lasi-2017-program.pdf>)
8. Florian Matei-Popescu, Legiunea V Macedonica și fondarea municipiului de la Troesmis, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-lasi-2017-program.pdf>)
9. Valentin Piftor, Considerații privind rotunjirea vârstelor militarilor în provinciile romane de la Dunărea de Jos, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-lasi-2017-program.pdf>)
10. Ana Odochiciuc (Honcu), Inițiativa privată în fenomenul edilitar privind edificiile de cult public în Dacia romană, Conferința Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-lasi-2017-program.pdf>)
11. Sever-Petru Boțan, Vesela de sticlă romană de pe limesul Dunării de Jos (secolele I–III p. Chr.). Scurte considerații, Națională *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017. (<http://history.uaic.ro/wp-content/uploads/2017/11/Conferinta-Limes-lasi-2017-program.pdf>).

12. L. Mihailescu-Bîrliba, Sur le domicile d'un soldat de la lère légion Minervia. Une nouvelle interprétation d'une inscription de Novae (Moesia Inferior), 4th International Conference on Roman Danubian Provinces, Zagreb, noiembrie 2017.

13. F. Matei-Popescu, The Roman Cities on the Lower Danube During Trajan, The 18th International Conference of the Department of Ancient History and Archaeology Cluj Napoca, noiembrie 2017.

14. Rada Varga, *Where are the Dacians? Overview on "missing" local population of the Roman province of Dacia*, Theorizing Roman Contacts, Edinburgh, 7-8 decembrie 2017. (<https://www.ed.ac.uk/history-classics-archaeology/news-events/events/theorizing-contacts-in-the-roman-empire>).

d. Stagii de documentare la instituții din străinătate cu tema grantului

Lucrețiu Bîrliba, Université Paris IV (Franța), septembrie 2017.

Roxana-Gabriela Curcă, Marius Alexianu, Université Paris IV (Franța), septembrie 2017.

Roxana-Gabriela Curcă, Marius Alexianu, Université Paris IV (Franța), septembrie 2017.

e. Participare la workshop pe tema proiectului

Rada Varga, EFES training workshop, organizat de University St. Kliment Ohridski, Sofia, <https://github.com/EpiDoc/EFES/wiki>

f. Pagina web a proiectului

<http://history.uaic.ro/research/rivsoc/>

III. Implicarea în proiect a membrilor echipei

1. Directorul de proiect

Prof. dr. Lucrețiu Bîrliba (Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași) a fost implicat în obiectivul anului 2017. A participat activ la analiza inscripțiilor din mediul militar al Moesiei Inferior. Cercetările sale au vizat și mediul rural, reușind

să schițeze o abordare contrastivă între interiorul provinciei Moesia Inferior și limesul fluvial. Prof. dr. Lucrețiu Bîrliba a participat la manifestări științifice internaționale importante, conferind proiectului o vizibilitate pe plan internațional (Viena și Zagreb). A publicat un articol pe tema proiectului în revista *Studia Antiqua et Archaeologica* și încă unul în colaborare cu Roxana-Gabriela Curcă, într-un volum apărut la o editură internațională. **Cel mai important rezultat îl reprezintă însă organizarea Conferinței naționale *Limes, economie și societate în provinciile romane de la Dunărea de Jos. Explorări istorice și arheologice*, Iași, noiembrie 2017.** Conferința a făcut cunoscut proiectul pe plan național. **Un alt rezultat deosebit al proiectului îl constituie și internaționalizarea acestuia, prin participarea la conferințe internaționale și prin stagii de documentare în străinătate, dar și prin atragerea unor specialiști din străinătate (Antonio Iba).** Interesul acestuia nu a fost doar pur teoretic și epistemologic, ci și prin participare activă la publicațiile proiectului și prin promisiunea continuării colaborării științifice. Mai mult, L. Bîrliba a reușit să obțină organizarea la Iași în 2019 a celei de-a 5-a ediții a Conferinței Internaționale *Asupra Provinciilor Romane Dunărene*. Directorul de proiect pregătește volumul Conferinței din noiembrie de la Iași, c contribuții exclusiv în limbi de circulație internațională.

2. Membrii echipei

Prof. dr. Ioan Piso (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca) a participat la proiect prin studierea relațiilor romani-indigeni la Ulpia Triana Sarmizegetusa și Porolissum și are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională.

Conf. dr. Marius Alexianu (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) a analizat sursele literare privind Dunărea ca barieră naturală între Roma și Barbaricum, concentrându-se în primul rând asupra lui Ovidius. Are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională.

Lect. dr. Roxana-Gabriela Curcă (Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași) a analizat fenomene lingvistice privind romanii și indigenii în Moesia Inferior, în special *code-switching*-ul. A publicat împreună cu directorul de proiect un articol despre bilingvism în mediul militar din Moesia Inferior. Are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională. De asemenea, pregătește un articol privitor la interferențele lingvistice din Moesia Inferior.

CS II dr. Florian Matei-Popescu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București) a analizat în primul rând relația dintre legiunea a V-a Macedonica și fondarea municipiului Troesmis, întărind faptul că acesta nu a luat ființă decât exclusiv după plecarea legiunii, dar că veterani au rămas la Troesmis sau s-au întors acolo din Dacia. Are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională.

CS dr. Iulia Dumitrache (Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași) a analizat impactul economic al militarilor la limesul dunărean al Moesiei Inferior și a efectuat analize comparative cu provinciile renane. Are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională și un articol cu o abordare contrastivă cu provinciile renane într-un volum colectiv internațional.

As. cerc. Valentin Piftor (Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași) a colaborat la realizarea unor aspecte demografice privind militarii din Moesia Inferior și Dacia. Are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională.

As. cerc. Sever-Petru Boțan (Institutul de Arheologie Iași) este responsabil cu studierea materialului arheologic (ceramică – eșantioane și sticlărie) de pe cele două maluri ale Dunării în perioada roamnă timpurie. Are în pregătire un articol cu privire despre vesela de sticlă; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională.

As. cerc. Rada Varga (Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca) a analizat raporturile romani-indigeni în zona de limes fluvial a Daciei romane. Are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională.

As. cerc. Annamaria-Izabella Pászint (Universitatea „Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca) analizează în primul rând relațiile militari-indigeni în zonele elenofone ale Moesiei Inferior. Are în pregătire un articol cu privire la acest subiect; articolul va apărea în primul volum colectiv al proiectului, într-o limbă de circulație internațională.

As. cerc. Ana Odociciuc (Honcu) (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași) pregătește un articol legat de fenomenul edilitar în zona de limes fluvial a Daciei romane și analizează rolul militarilor în acest proces.